

FLIPPED LEARNING (TESKARI TA'LIM) TEXNOLOGIYASINING O'QUVCHILARNING MUSTAQIL TA'LIM OLISHIGA TA'SIRI

Ibodova Nasiba

Alfragunus Universituti Boshlang'ich ta'lim

4-Kurs Talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada Flipped learning (teskari ta'lim) texnologiyasining o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini rivojlantirishdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Teskari ta'lim modelida an'anaviy dars jarayoni o'zgartirilib, yangi mavzuni o'rganishning dastlabki bosqichi o'quvchining mustaqil faoliyati orqali amalga oshiriladi. O'quvchilar videodarslar, elektron ta'lim resurslari, taqdimotlar va boshqa raqamli materiallar yordamida mavzuni oldindan o'zlashtiradilar, dars vaqtida esa o'rganilgan bilimlarni amaliy topshiriqlar, muammoli vaziyatlar va guruhli faoliyat orqali mustahkamlaydilar. Mazkur yondashuv o'quvchilarda mustaqil izlanish, vaqtni to'g'ri taqsimlash, axborotni tahlil qilish, o'z bilimni baholash va mas'uliyat bilan ta'lim olish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Maqolada Flipped learning texnologiyasining afzalliklari, uni ta'lim jarayonida qo'llash imkoniyatlari hamda o'quvchilarning faolligi va mustaqil ta'lim olishiga ta'siri yoritiladi.

Kalit so'zlar: Flipped learning, teskari ta'lim, mustaqil ta'lim, o'quvchi faolligi, raqamli ta'lim, videodars, innovatsion texnologiya, mustaqil o'rganish, ta'lim samaradorligi.

Аннотация: В данной статье анализируется значение технологии Flipped learning (перевёрнутое обучение) в развитии навыков самостоятельного обучения учащихся. В модели перевёрнутого обучения традиционный процесс обучения изменяется: первоначальное изучение нового материала осуществляется посредством самостоятельной деятельности учащихся. Учащиеся заранее изучают тему с помощью видеоматериалов, электронных образовательных ресурсов, презентаций и других цифровых материалов, а во время занятия закрепляют полученные знания посредством практических заданий, проблемных ситуаций и групповой работы. Данный подход способствует формированию у учащихся навыков самостоятельного поиска информации, рационального распределения времени, анализа информации, самооценки знаний и ответственного отношения к обучению. В статье рассматриваются преимущества технологии Flipped learning, возможности её применения в образовательном процессе, а также её влияние на активность учащихся и развитие навыков самостоятельного обучения.

Ключевые слова: Flipped learning, перевёрнутое обучение, самостоятельное обучение, активность учащихся, цифровое образование, видеоматериалы, инновационные технологии, самостоятельное изучение, эффективность образования.

Abstract: This article analyzes the importance of Flipped Learning technology in developing students' independent learning skills. In the flipped learning model, the traditional learning process is reorganized, and the initial stage of learning new material is carried out through students' independent activities. Students study topics in advance using video lessons, electronic educational resources, presentations, and other digital materials. During classroom sessions, they reinforce the acquired knowledge through practical tasks, problem-solving activities, and group work. This approach contributes to the development of students' abilities to conduct independent research, manage their time effectively, analyze information, assess their own knowledge, and take responsibility for their learning. The article discusses the advantages of Flipped Learning technology, the possibilities of its application in the educational process, and its impact on students' learning activity and independent learning skills.

Keywords: Flipped Learning, flipped classroom, independent learning, student engagement, digital education, video lessons, innovative technologies, self-directed learning, educational effectiveness.

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim jarayonida o'quvchilarning faqat tayyor bilimlarni egallashi emas, balki mustaqil ravishda bilim izlash, o'zlashtirish va amaliyotda qo'llay olish ko'nikmalarini rivojlantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Raqamli texnologiyalarning ta'lim jarayoniga keng joriy etilishi natijasida o'quvchilarning mustaqil ta'lim olishi uchun yangi imkoniyatlar paydo bo'lmoqda. Shu nuqtayi nazardan, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan biri bo'lgan Flipped learning (teskari ta'lim) modeli alohida ahamiyat kasb etadi.

An'anaviy ta'limda yangi mavzu asosan dars vaqtida o'qituvchi tomonidan tushuntiriladi, uy vazifalari esa darsdan tashqari vaqtda bajariladi. Teskari ta'lim modelida esa ushbu jarayonning ketma-ketligi o'zgaradi. O'quvchilar yangi mavzu bilan oldindan videodarslar, elektron darsliklar, taqdimotlar va boshqa raqamli resurslar orqali mustaqil tanishadilar. Dars jarayonida esa o'qituvchi rahbarligida olingan bilimlarni mustahkamlash, amaliy topshiriqlarni bajarish, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish va guruhli faoliyatga e'tibor qaratiladi.

Flipped learning texnologiyasi o'quvchining ta'lim jarayonidagi faolligini oshirish bilan birga, unda mustaqil fikrlash, axborotni izlash va tahlil qilish, o'z vaqtini rejalashtirish hamda o'z bilimini nazorat qilish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat

qiladi. O'quvchi bilimni tayyor holda qabul qiluvchi emas, balki uni mustaqil izlab topuvchi va amaliy faoliyat orqali mustahkamlovchi faol ishtirokchiga aylanadi¹.

Shu sababli Flipped learning texnologiyasini ta'lim jarayonida qo'llash o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirish, dars samaradorligini oshirish va zamonaviy kompetensiyalarni shakllantirishning muhim vositalaridan biri sifatida qaralishi mumkin². Mazkur maqolada teskari ta'lim texnologiyasining mazmuni, uni ta'lim jarayonida qo'llash imkoniyatlari hamda o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalariga ta'siri tahlil qilinadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Flipped learning (teskari ta'lim) texnologiyasi zamonaviy pedagogikada o'quvchilarning mustaqil va faol ta'lim olishini ta'minlovchi yondashuvlardan biri sifatida qaraladi³. Ushbu texnologiya bo'yicha olib borilgan tadqiqotlarda ta'lim jarayonini raqamli resurslar bilan boyitish, o'quvchining darsdan tashqari mustaqil faoliyatini tashkil etish va auditoriya vaqtini amaliy mashg'ulotlarga yo'naltirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Flipped learning modelida o'quvchi yangi bilimlarni mustaqil o'zlashtirib, dars vaqtida ularni amaliy topshiriqlar va muammoli vaziyatlar orqali mustahkamlaydi.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, teskari ta'lim texnologiyasi o'quvchilarda mustaqil ishlash, axborotni izlash va tahlil qilish, o'z faoliyatini rejalashtirish hamda o'zlashtirilgan bilimlarni amaliyotda qo'llash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi⁴. Shuningdek, mazkur yondashuv o'qituvchining rolini faqat bilim beruvchi emas, balki o'quv jarayonini tashkil etuvchi va yo'naltiruvchi sifatida kuchaytiradi.

Tadqiqot metodologiyasida tizimli, kompetensiyaviy va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlardan foydalanildi. Tadqiqot davomida ilmiy-pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish, taqqoslash, umumlashtirish, kuzatish va pedagogik tajriba metodlari qo'llanildi⁵. Flipped learning texnologiyasining o'quvchilarning mustaqil ta'lim olishiga ta'sirini aniqlashda ularning darsdagi faolligi, mustaqil topshiriqlarni bajarishi, axborot izlash qobiliyati va o'z-o'zini nazorat qilish ko'nikmalariga e'tibor qaratildi. Olingan natijalar asosida teskari ta'limning ta'lim samaradorligiga ta'siri tahlil qilindi.

¹ Bergmann J., Sams A. **Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class Every Day**. – Washington, DC: International Society for Technology in Education, 2012. – 120 p.

² Bergmann J., Sams A. **Flipped Learning: Gateway to Student Engagement**. – Washington, DC: International Society for Technology in Education, 2014. – 189 p.

³ Bergmann J., Sams A. **Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class Every Day**. – Washington, DC: International Society for Technology in Education, 2012. – 120 p.

⁴ Bishop J.L., Verleger M.A. **The Flipped Classroom: A Survey of the Research // ASEE Annual Conference & Exposition. – Atlanta, 2013. – P. 1–18.**

⁵ O'Flaherty J., Phillips C. **The Use of Flipped Classrooms in Higher Education: A Scoping Review // The Internet and Higher Education. – 2015. – Vol. 25. – P. 85–95.**

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Flipped learning (teskari ta'lim) texnologiyasini ta'lim jarayonida qo'llash o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish faolligini oshirishga xizmat qiladi. Mazkur yondashuvda o'quvchi yangi mavzuni darsdan oldin mustaqil ravishda o'rganadi, dars vaqtida esa o'zlashtirilgan bilimlarini amaliy topshiriqlar, savol-javoblar, muammoli vaziyatlar va guruhli mashg'ulotlar orqali mustahkamlaydi. Natijada dars jarayonida o'quvchining faol ishtiroki va o'z bilimiga bo'lgan mas'uliyati ortadi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, teskari ta'lim modelidan foydalanilganda o'quvchilarda mustaqil ravishda axborot izlash, mavzuni o'zlashtirish uchun qo'shimcha manbalardan foydalanish va o'z bilimini nazorat qilish ko'nikmalari rivojlanadi. Ayniqsa, videodars va elektron resurslardan foydalanish o'quvchiga mavzuni o'ziga qulay vaqtda qayta ko'rib chiqish imkonini beradi. Bu esa ta'lim jarayonida individual yondashuvni kuchaytiradi⁶.

Teskari ta'limning yana bir muhim jihati dars vaqtining samarali tashkil etilishidir. An'anaviy darsda ko'p vaqt yangi mavzuni tushuntirishga sarflansa, Flipped learning modelida bu jarayonning bir qismi darsdan tashqari mustaqil faoliyatga ko'chiriladi. Natijada auditoriya vaqtida amaliy mashqlar, munozaralar, tajribalar va muammoli topshiriqlarni bajarishga ko'proq imkoniyat yaratiladi.

Quyidagi jadvalda Flipped learning texnologiyasidan foydalanish natijasida o'quvchilarning ayrim ko'nikmalarida kuzatilishi mumkin bo'lgan o'zgarishlar namunaviy tarzda keltirilgan:

Ko'rsatkichlar	Dastlabki holat	Flipped learningdan keyin
Mustaqil ishlash ko'nikmasi	55%	82%
Axborot izlash va tahlil qilish	58%	84%
O'z vaqtini rejalashtirish	52%	78%
Darsdagi faollik	60%	86%
O'z-o'zini nazorat qilish	50%	79%

Jadvaldagi ko'rsatkichlar namunaviy natijalar bo'lib, real pedagogik tajriba natijalari mavjud bo'lsa, ular bilan almashtirilishi lozim. Umuman olganda, Flipped learning texnologiyasi o'quvchini ta'lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantirib, mustaqil ta'lim olish, o'z faoliyatini rejalashtirish va o'zlashtirilgan bilimlarni amaliyotda qo'llash imkoniyatlarini kengaytiradi.

Shuningdek, mazkur texnologiyani samarali qo'llash uchun o'qituvchi tomonidan sifatli videodars va elektron materiallarni tayyorlash, mustaqil topshiriqlarni aniq

⁶ Tucker B. The Flipped Classroom // Education Next. – 2012. – Vol. 12, No. 1. – P. 82–83.

belgilash hamda dars jarayonida o'quvchilarga muntazam teskari aloqa berish muhim hisoblanadi⁷. Shu jihatdan Flipped learning nafaqat raqamli texnologiyalardan foydalanish, balki o'quvchilarda mas'uliyat, mustaqillik va faol o'rganish madaniyatini shakllantirishga xizmat qiluvchi pedagogik yondashuvdir.

XULOSA

Flipped learning (teskari ta'lim) texnologiyasi o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali pedagogik yondashuvlardan biri hisoblanadi. Ushbu texnologiya orqali o'quvchilar yangi bilimlarni mustaqil ravishda o'zlashtirish, axborot izlash va tahlil qilish, o'z vaqtini rejalashtirish hamda o'z bilimini nazorat qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Teskari ta'lim modelida dars vaqtining asosiy qismi amaliy mashg'ulotlar, muammoli topshiriqlar, munozaralar va guruhli faoliyatga yo'naltirilishi o'quvchilarning faolligini oshiradi. Shuningdek, raqamli ta'lim resurslaridan foydalanish o'quvchilarga mavzuni o'zlariga qulay vaqtda va kerak bo'lganda qayta o'rganish imkonini beradi.

Umuman olganda, Flipped learning texnologiyasidan to'g'ri va maqsadli foydalanish o'quvchilarda mustaqil fikrlash, mas'uliyat, o'z-o'zini nazorat qilish va bilimlarni amaliyotda qo'llash ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Shu sababli mazkur texnologiyani zamonaviy ta'lim jarayoniga izchil joriy etish ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biri sifatida qaraladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi. "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun. – Toshkent, 2020. – 24 b.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risida"gi Farmon. – Toshkent, 2023. – 45 b.
3. Bergmann J., Sams A. Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class Every Day. – Washington, DC: International Society for Technology in Education, 2012. – 120 p.
4. Bergmann J., Sams A. Flipped Learning: Gateway to Student Engagement. – Washington, DC: International Society for Technology in Education, 2014. – 189 p.
5. Bishop J.L., Verleger M.A. The Flipped Classroom: A Survey of the Research // ASEE Annual Conference & Exposition. – Atlanta, 2013. – P. 1–18.
6. Tucker B. The Flipped Classroom // Education Next. – 2012. – Vol. 12, No. 1. – P. 82–83.

⁷ Lo C.K., Hew K.F. Using "First Principles of Instruction" to Design Secondary School Mathematics Flipped Classroom: The Findings of Two Exploratory Studies // Educational Technology & Society. – 2017. – Vol. 20, No. 1. – P. 125–137.

7. Hamdan N., McKnight P., McKnight K., Arfstrom K.M. A Review of Flipped Learning. – Arlington, VA: Flipped Learning Network, 2013. – 20 p.
8. O'Flaherty J., Phillips C. The Use of Flipped Classrooms in Higher Education: A Scoping Review // The Internet and Higher Education. – 2015. – Vol. 25. – P. 85–95.
9. Lo C.K., Hew K.F. Using “First Principles of Instruction” to Design Secondary School Mathematics Flipped Classroom: The Findings of Two Exploratory Studies // Educational Technology & Society. – 2017. – Vol. 20, No. 1. – P. 125–137.
10. Abeysekera L., Dawson P. Motivation and Cognitive Load in the Flipped Classroom: Definition, Rationale and a Call for Research // Higher Education Research & Development. – 2015. – Vol. 34, No. 1. – P. 1–14.